

Rådet for Socialt Udsatte

Vejledende rådighedsbeløb – en kommunal praksis?

April 2006

Rådet for Socialt Udsatte

Vejledende rådigheds- beløb – en kommunal praksis?

April 2006

Rambøll Management
Nørregade 7A
DK-1165 København K
Denmark

Elektronisk udgave:
ISBN-13: 978-87-7546-504-0
ISBN-10: 87-7546-504-3

Tlf: 3397 8200
www.ramboll-management.dk

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	1
2.	Undersøgelsens datagrundlag	2
2.1	Spørgeskemaundersøgelse	2
2.2	Interviews	2
3.	En kvantitativ analyse af kommunernes praksis	4
3.1	Kommunernes udbetalinger af hjælp i særlige tilfælde	4
3.2	Udbredelsen af vejledende rådighedsbeløb	4
3.3	Rådighedsbeløbendes størrelse	9
3.4	Hvad indgår i vurderinger af rådighedsbeløb	14
3.5	Opsummering – forskelle og ligheder kommunerne imellem	15
4.	En kvalitativ vurdering af arbejdet med rådighedsbeløb	17
4.1	Rationale – hvorfor har man retningslinjer	17
4.2	Hvordan arbejder man i praksis med retningslinjer	18
4.3	Opsummering – forskelle og ligheder kommunerne imellem	22
	Bilag 1 – tabeller	24
	Bilag 2 – kommuners redskaber	33
	Bilag 3 – spørgeskema og interviewguide	39
	Spørgeskema	39
	Interviewguide	42

1. Indledning

Rådet for Socialt Udsatte har bedt RM undersøge, om der

- i kommunerne findes nogle vejledende retningslinjer for, hvor meget forskellige grupper, der modtager overførselsindkomst, skal have til sig selv om måneden, når de søger om hjælp i særlige tilfælde,
- om sådanne eventuelle retningslinjer, der inddrages i en individuel behovsvurdering, er ensartede eller forskellige kommunerne imellem
- og hvordan sådanne vejledende retningslinjer anvendes i praksis.

Med denne rapport afleveres Rambøll Managements besvarelse af de tre spørgsmål. Besvarelsen er givet ved at se nærmere på, hvordan kommuner behandler ansøgninger fra borgere om hjælp i særlige tilfælde – dvs. hjælp efter §§ 81-83 & 85 i Lov om aktiv socialpolitik samt efter § 14 i Lov om social pension.

I praksis skal kommuner ved tildelingen af særlige ydelser konkret tage stilling til, hvornår en modtager af sociale ydelser ikke selv kan afholde en udgift. Der skal derfor i praksis tages stilling til grænsen for et acceptabelt leveniveau. Rådet har ønsket at få foretaget en undersøgelse af den kommunale praksis på dette område med henblik på at få afdækket, om der findes nogle vejledende præciseringer af, hvad man som borger bør have at leve for. Rådet har yderligere ønsket at få belyst, om grænserne er forskellige for forskellige grupper, der modtager offentlige ydelser.

Tidligere undersøgelser har peget på, at der er flere aspekter, der bør afdækkes, såfremt en undersøgelse skal kunne udsige noget om den praktiske betydning af eventuelle satser for rådighedsbeløb el. lign. Det er vigtigt at se på de formelle forhold, fx selve beløbets størrelse og måden, hvorpå det beregnes. Men det er ligeledes vigtigt at se på den praksis, der omsætter de formelle forhold, bl.a. de skøn der er involveret i de praktiske beregninger af, hvad en borger har af faste udgifter, og hvordan retningslinjer i det hele taget forvaltes i praksis. Rambøll Management har på den baggrund valgt at løse opgaven gennem en spørgeskemaundersøgelse med samtlige kommuner og gennem kvalitative interviews med ansatte i 10 udvalgte kommuner. Herved indfanges både oplysninger om beløbsstørrelser og beregningsformer bredt i kommunerne, og det sikres, at vi afdækker nogle kommuners rationaler og praksiser omkring arbejdet med vejledende rådighedsbeløb.

2. Undersøgelsens datagrundlag

Undersøgelsen er baseret på kvantitative og kvalitative data. De kvantitative data er indsamlet gennem en spørgeskemaundersøgelse med samtlige kommuner. De kvalitative data er indhentet gennem interviews i 10 udvalgte kommuner.

2.1 Spørgeskemaundersøgelse

De kvantitative data er genereret gennem en spørgeskemaundersøgelse udsendt til samtlige socialchefer i landets 271 kommuner. Ud af de 271 kommuner har 185 besvaret spørgeskemaet, hvilket svarer til godt 68 procent.

Gennem spørgeskemaundersøgelsen har Rambøll Management afdækket forskelle og ligheder i kommunernes praksis i forhold til udbetaling af hjælp i særlige tilfælde til personer på overførselsindkomst. I spørgeskemaet er der fokuseret på fire grupper af borgere på overførselsindkomst:

- kontanthjælpsmodtagere under 25 år
- andre kontanthjælpsmodtagere
- personer på starthjælp
- pensionister.

Desuden er der fokuseret på forskelle mellem borgere, der er enlige og borgere, der er en del af et par.

For hver af de fire grupper er følgende afdækket:

- Har kommunen fastsat et vejledende rådighedsbeløb?
- Hvad er i så fald beløbsstørrelsen?
- Hvilke udgifter og indtægter indgår i udregningen af rådighedsbeløbet for den enkelte borger?
- Har kommunen standardiserede redskaber, der anvendes i forbindelse med borgers ansøgning om hjælp i særlige tilfælde (fx skemaer der skal udfyldes, digitale systemer der skal anvendes etc.)?

Spørgeskemaet er vedlagt som bilag 3.

2.2 Interviews

Rambøll Management har indledningsvis gennemført eksplorative interviews med centrale aktører på området. Sigtet med interviewene var at kvalificere den efterfølgende dataindsamling og især at sikre, at det udarbejdede spørgeskema var formuleret, så det kunne indfange den kommunale praksis, så det indeholdt relevante kategorier, og så det var formuleret således, at skemaet ikke blev tolket, som var det spørgsmål om, hvorvidt kommunerne brød landets love ved at sætte skøn under regel.

Ud over indledende eksplorative interviews har Rambøll Management gennemført dybtgående interviews i 10 kommuner.

De 10 kommuner er udvalgt, så de afspejler interne forskelle. Inddraget er således både storbykommuner, omegnskommuner og landkommuner, kommuner der i spørgeskemaet har givet udtryk for at have vejledende retningslinjer, kommuner der har givet udtryk for ikke at have vejledende retningslinjer, kommuner der har relativt høje rådighedsbeløb og kommuner der har relativt lave rådighedsbeløb.

I hver af de udvalgte kommuner er der gennemført interview med to sagsbehandlere og en leder. I alle kommuner på nær en har der været tale om telefoninterviews. I den sidste kommune blev de tre interviews gennemført som et gruppeinterview.

Gennem disse interviews har det været muligt at komme i dybden med det faktiske og praktiske arbejde med at fastsætte borgerens rådighedsbeløb, herunder de skøn der ligger i arbejdet med disse grænser. Desuden har det været muligt at opnå en viden, der kvalificerer den information, der er genereret gennem spørgeskemaundersøgelsen, bl.a. at vurdere hvad de afgivne svar dækker over, hvilke forskelligheder der gemmer sig bag besvarelser etc.

Interviewguiden er vedlagt som bilag 3.

3. En kvantitativ analyse af kommunernes praksis

Rambøll Management har gennemført en spørgeskemaundersøgelse med alle landets kommuner. Med denne del af undersøgelsen har sigtet været, at få afdækket omfanget og variationen i arbejdet med rådighedsbeløb. I dette kapitel vil vi kommentere de indhentede oplysninger.

I alt har 185 kommuner besvaret spørgeskemaet, hvilket svarer til en svarprocent på 68.

Spørgeskemaet er vedlagt som bilag 3.

3.1 Kommunernes udbetalinger af hjælp i særlige tilfælde

Kommunerne udbetaler en række kontante ydelser til borgere efter §§ 81-83 og § 85 i Lov om aktiv socialpolitik samt efter § 14 i Lov om social pension. Fra Danmarks Statistik er det muligt at trække oplysninger om, hvor mange udbetalte ydelser det drejer sig om. Desværre er der kun tilgængelige data vedrørende Lov om aktiv socialpolitik. I nedenstående tabel er antallet af udbetalte ydelser i 2005 angivet.

Tabel 3-1: Antal udbetalte ydelser i 2005 efter §§ 81-83 & 85 i Lov om aktiv socialpolitik

Område	Paragraf	Antal udbetalte ydelser i 2005
Hjælp til enkeltudgifter og flytning	§ 81, 85	328.193
Hjælp til sygebehandling, medicin mv.	§ 82	191.626
Hjælp vedr. samværsret mv. med børn	§ 83	23.079

Kilde: Danmarks Statistik.

Af tabellen fremgår hvor ofte bestemmelserne i Lov om aktiv socialpolitik anvendes. Det ses, at der er udbetalt støtte til enkeltudgifter og flytning i over 320.000 tilfælde i 2005. Også støtte til medicin og sygebehandling er meget udbredt. Her er der udbetalt næsten 200.000 ydelser i 2005. Fra tallene i Danmarks Statistik kan det endvidere ses, at alle kommuner har udbetalt ydelser efter ovenstående paragraffer i 2005. Det må derfor antages, at overvejelser om evt. rådighedsbeløb for enkeltudgifter er relevante i alle landets kommuner.

3.2 Udbredelsen af vejledende rådighedsbeløb

Det første spørgsmål, kommunerne har svaret på, handler om, hvorvidt kommunerne overhovedet anvender et vejledende rådighedsbeløb eller ej, når borgere søger om hjælp i særlige tilfælde efter Lov om aktiv socialpolitik eller efter Lov om social pension. Kommunerne er blevet spurgt til anvendelsen af vejledende rådighedsbeløb for forskellige typer modtagere af overførselsindkomster. Besvarelserne er gengivet i nedenstående tabel.

Tabel 3-2: Andelen af kommuner der arbejder med rådighedsbeløb til enkeltydelser

Når kommunerne udøver individuelle skøn om tildeling af hjælp i særlige tilfælde efter §§ 81-83 og § 85 i LAS, arbejdes der da med et vejledende rådighedsbeløb?

	Ja	Nej	Total
1. En enlig kontanthjælpsmodtager under 25 år	57,3%	42,7%	185
2. Andre enlige kontanthjælpsmodtagere	69,2%	30,8%	185
3. Enlige der modtager starthjælp	56,2%	43,8%	185
4. Enlige folkepensionister	58,4%	41,6%	185
5. En kontanthjælpsmodtager under 25 år i et parforhold	56,2%	43,8%	185
6. Andre kontanthjælpsmodtagere i parforhold	67,0%	33,0%	185
7. Borgere i parforhold der modtager start-hjælp	56,8%	43,2%	185
8. Folkepensionister i parforhold	56,8%	43,2%	185

Tabellen viser, at det er mellem 55 og 70 pct. af kommunerne der angiver, at de arbejder med et vejledende rådighedsbeløb. Flest kommuner har retningslinjer for enlige kontanthjælpsmodtagere (69,2 pct.), mens færrest har vejledende retningslinjer for modtagere af starthjælp (56,2 pct.).

Tabellen viser desuden, at niveauet for, hvor mange kommuner der har vejledende retningslinjer for rådighedsbeløb, er meget identisk for alle andre grupper end modtagere af kontanthjælp. For modtagere af kontanthjælp har man retningslinjer i næsten 70 procent af kommunerne, for de øvrige grupper har man retningslinjer i 55-60 pct. af kommunerne.

Tabel 3-3: Andelen af kommuner der arbejder med rådighedsbeløb til personlige tillæg

Når kommunerne udøver individuelle skøn om tildeling af personligt tillæg til folkepensionister efter § 14 i Lov om social pension, arbejdes der da med vejledende rådighedsbeløb?

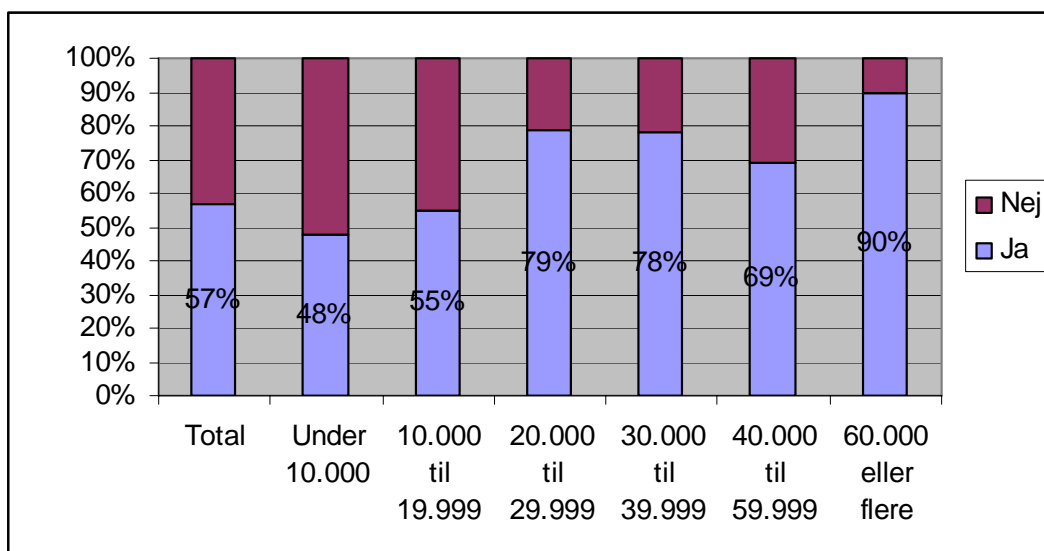
	Ja	Nej	Total
1. Enlige folkepensionister	74,1%	25,9%	185
2. Folkepensionister der lever i parforhold	73,5%	26,5%	185

Ovenstående tabel viser, at det er omkring 75 pct., der arbejder med vejledende rådighedsbeløb i forbindelse med udbetalinger af personlige tillæg til folkepensionister. Der er altså tale om en noget større andel end for enkeltydelserne berørt ovenfor.

Rambøll Management har undersøgt, om der er en sammenhæng mellem det at arbejde med vejledende rådighedsbeløb og kommunens størrelse, kommunens andel af borgere over 65 år, samt kommunens andel af fuldtidsledige.

Ses der på, om der er sammenhæng mellem kommunernes størrelse, og om der anvendes vejledende retningslinjer, tegnes et billede, der er gengivet i figuren nedenfor:

Figur 3-1: Andelen af kommuner der arbejder med rådighedsbeløb, fordelt på antal indbyggere (unge kontanthjælpsmodtagere)¹

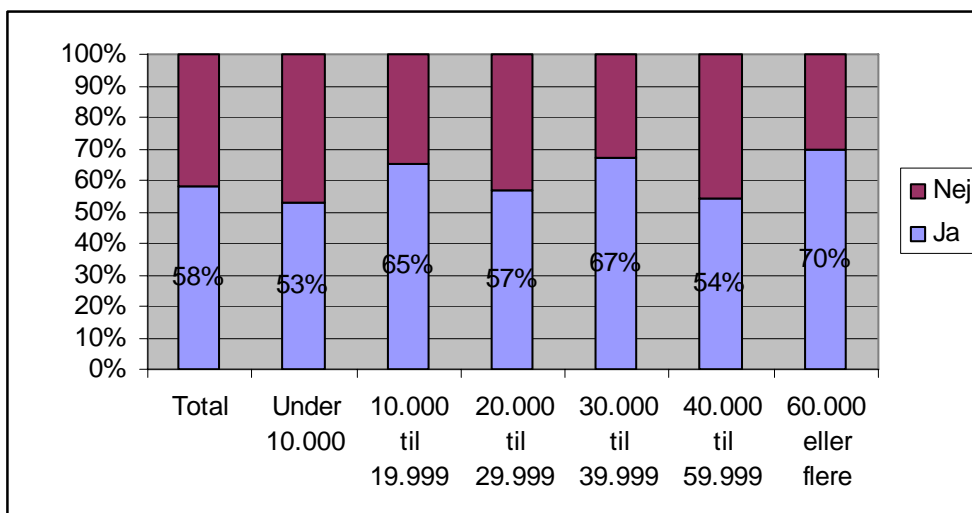

Figur 3-1 viser andelen af kommuner der anvender rådighedsbeløb efter kommunernes størrelse. Opgørelsen er for unge kontanthjælpsmodtagere, men mønstret er det samme for de øvrige kontanthjælpsmodtagere og personer på starthjælp, jf. tabel 1-6 i bilag 1. Figuren viser, at større kommuner oftere anvender rådighedsbeløb end mindre kommuner. Specielt er der forskel mellem kommuner med flere hhv. færre indbyggere end 20.000. Blandt kommuner med færre indbyggere end 20.000 har man i mindre omfang vejledende retningslinjer, blandt kommuner med mere end 20.000 indbyggere gør det sig oftere gældende. Særligt kommunerne med mere end 60.000 indbyggere har et vejledende rådighedsbeløb. Her er det næsten tilfældet for alle kommuner.

¹ De eksakte tal bag figuren er gengivet i bilag 1 tabel 1.

Ser vi på folkepensionsområdet finder man et noget andet billede, illustreret med nedenstående figur:

Figur 3-2: Andelen af kommuner der arbejder med rådighedsbeløb, fordelt på antal indbyggere (enlige folkepensionister)²

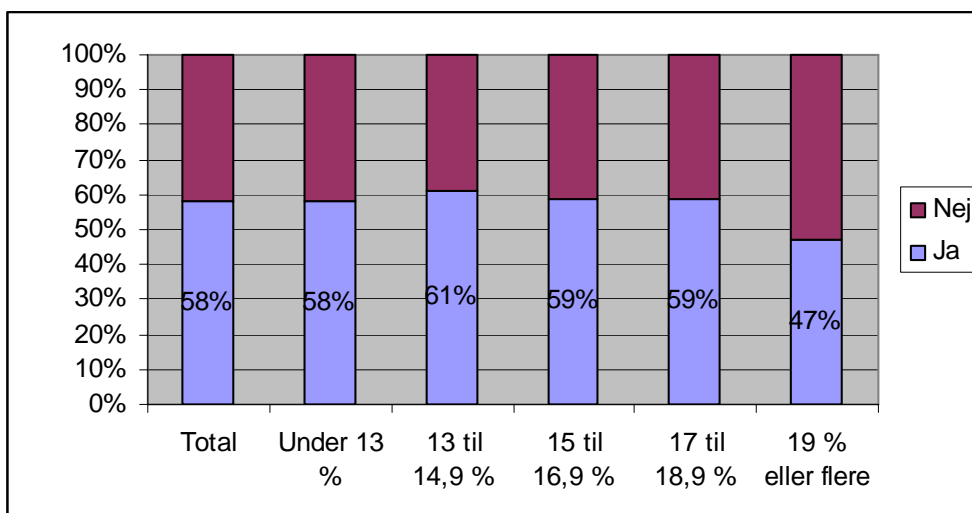

Figuren viser, at der ikke er den samme entydige sammenhæng mellem kommunestørrelse og andelen der arbejder med vejledende rådighedsbeløb, når det drejer sig om tilskud efter Lov om social pension § 14 som det er tilfældet med hjælp i særlige tilfælde efter LAS §§ 81-83 & 85. Mindre kommuner anvender lige så hyppigt vejledende rådighedsbeløb som større kommuner. Ovenstående figur viser tallene for enlige pensionister, men et lignende mønster kan findes for par. Tabeloplysninger om anvendelsen af vejledende rådighedsbeløb for pensionister er optrykt i bilag 1 tabel 7-10.

² De eksakte tal bag figuren er gengivet i bilag 1.

Rambøll Management har undersøgt, hvorvidt der er en sammenhæng mellem, hvor mange ældre der er i kommunerne og anvendelsen af vejledende rådighedsbeløb. Det har givet et billede illustreret i nedenstående figur:

Figur 3-3: Andelen af kommuner der arbejder med vejledende rådighedsbeløb for støtte efter §§ 81-83 & 85 i LAS, fordelt på andelen af personer over 65 år i kommunen (enlige folkepensionister)³.

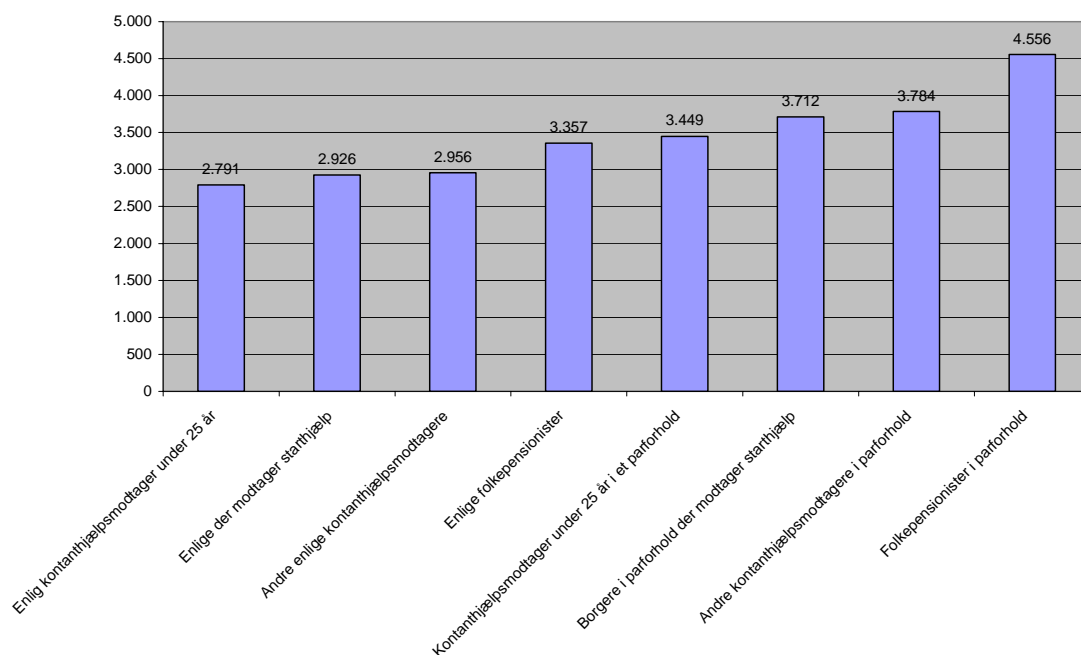
Figuren illustrerer, at kommuner med over 19 pct. der er over 65 år ikke lige så hyppigt anvender rådighedsbeløb som landets øvrige kommuner. For kommuner med over 19 pct. personer over 65 år er det således kun 47 pct. der anvender rådighedsbeløb, mens tallet for hele landet er 58 pct. Ovenstående figur viser tallene for enlige folkepensionister og omhandler støtte efter §§ 81-83 og 85 i LAS, men det samme mønster kan genfindes for folkepensionister i parforhold og for støtte efter § 14 i Lov om social pension. Disse tabeller er optrykt i bilag 1 tabel 11-14. Tallene tyder altså på, at kommuner med mange ældre ikke så ofte anvender rådighedsbeløb som landets øvrige kommuner. Men der er ikke noget entydigt mønster der tyder på, at de øvrige grupper adskiller sig i forhold til, hvor mange ældre de har.

³ De eksakte tal bag figuren er gengivet i bilag 1 tabel 9.

3.3 Rådighedsbeløbendes størrelse

Efter at have set på udbredelsen af vejledende retningslinjer vil vi se nærmere på rådighedsbeløbendes størrelse og variationen heraf mellem kommunerne. Indledningsvis ser vi på de samlede beløbstørrelser for de forskellige målgrupper.

Figur 3-4: Gennemsnitligt rådighedsbeløb for forskellige målgrupper⁴

Figuren illustrerer, at det gennemsnitlige højeste rådighedsbeløb har man for folkepensionister i parforhold, mens det laveste rådighedsbeløb er sat for enlige kontanthjælpsmodtagere under 25 år. I kroner og øre er forskellen lige under 1.800 kroner.

Generelt er de vejledende rådighedsbeløb for par højere end for enkeltpersoner, men som figuren illustrerer, er de langt fra dobbelt så høje som for enlige. I nedenstående tabel ses de faktiske gennemsnit og højeste og mindste værdi for alle målgrupper.

⁴ De eksakte tal bag figuren fremgår af Tabel 3-4.

Oplysningerne for par er behæftet med en vis datausikkerhed. De fleste kommuner synes at have angivet oplysninger for et par tilsammen, mens enkelte kan have angivet beløbet for hver enkelt person i et parforhold. Data tyder på, at langt de fleste kommuner har angivet oplysninger for parret, men de laveste observationer tyder på, at opgørelsen for visse kommuner baserer sig på enkeltpersoner. Denne usikkerhed betyder, at gennemsnittet for par sandsynligvis er lidt for lavt, ligesom mindstebeløbene skal tages med forbehold.

Tabel 3-4: Gennemsnitsbeløb og højeste/laveste værdi for de forskellige målgrupper der indgår i undersøgelsen

Målgruppe	Gennemsnit	Højeste	Laveste
Enlig kontanthjælpsmodtager under 25 år	2.791	4.038	1.200
Andre enlige kontanthjælpsmodtagere	2.956	4.038	1.500
Enlige der modtager starthjælp	2.926	4.038	1.400
Enlige folkepensionister	3.357	5.000	2.000
Kontanthjælpsmodtager under 25 år i et parforhold*	3.449	6.520	1.200
Andre kontanthjælpsmodtagere i parforhold*	3.784	6.800	1.500
Borgere i parforhold der modtager starthjælp*	3.712	6.800	2.000
Folkepensionister i parforhold*	4.556	7.000	2.000
Personlige tillæg			
Enlige folkepensionister	3.626	5.500	2.000
Folkepensionister i parforhold	5.225	8.000	2.000

*Note: Oplysningerne for par er behæftet med en vis datausikkerhed. De fleste kommuner synes at have angivet oplysninger for begge borgere tilsammen, mens enkelte kan have angivet beløbet for en person i et par. Data tyder på, at langt de fleste kommuner har angivet oplysninger for parret, men de laveste observationer tyder på, at opgørelsen for visse kommuner kan basere sig på enkeltpersoner. Denne usikkerhed betyder, at gennemsnittet for par sandsynligvist er lidt for lavt, ligesom mindstebeløbene skal tages med forbehold.

Tabellen understreger, at der er en betydelig variation i rådighedsbeløbene mellem kommunerne. Laveste rådighedsbeløb for alle målgrupper er 1.200 kr., mens det højeste er 4.038 kr. for kontanthjælpsmodtagere og modtagere af starthjælp, 5.000 kr. for enlige folkepensionister og 8.000 kr. for folkepensionister, der lever i parforhold. Både for enlige og par gælder, at folkepensionister har lidt højere vejledende rådighedsbeløb end de øvrige grupper inkluderet i undersøgelsen.

Fokuseres der på oplysningerne om de gennemsnitlige rådighedsbeløb er forskellene mellem de forskellige grupper af enlige på omkring 550 kroner meget stor (fra 2.791 til 3.357) og lidt større i forhold til par (fra 3.449 til 4.556).

Det er Rambøll Managements vurdering, at rådighedsbeløbene for enlige i hovedparten af kommunerne er opgjort eksklusive børn. Forskellene i beløbsstørrelserne kan derfor ikke forklares ud fra, om der er børn i husstanden eller ej. De fleste kommuner inddrager i stedet særskilte rådighedsbeløb for børn i deres beregninger.

Ser vi på, hvordan beløbene fordeler sig i forskellige kategorier ses følgende billede:

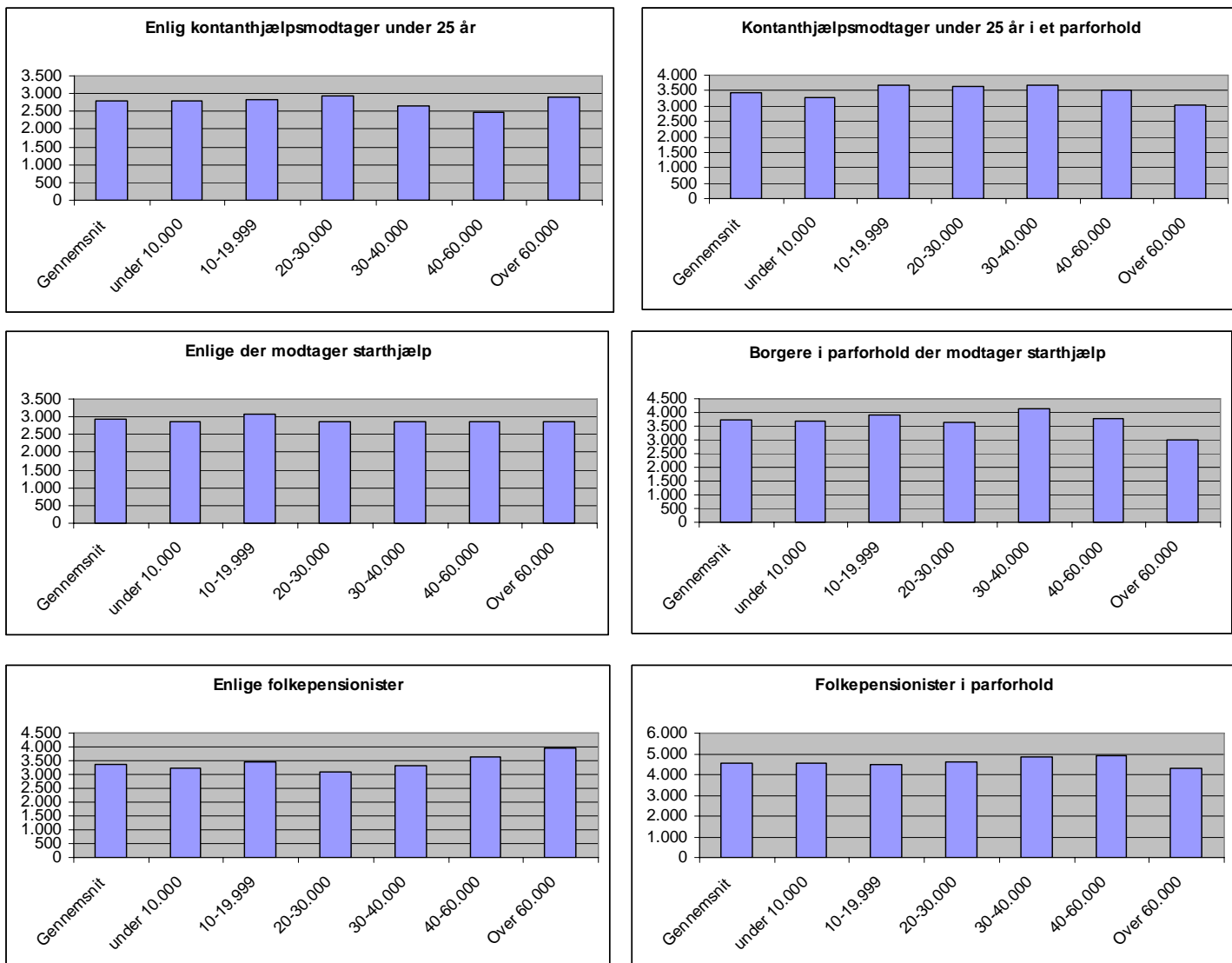
Tablet 3-5: Variation i kommunernes rådighedsbeløb fordelt på de forskellige ansøgningskategorier

Ansøgningskategorier	Rådighedsbeløbs størrelse									
	Under 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Total - Antal
Enlige kontanthjælpsmodtagere under 25 år	8%	11%	42%	26%	10%	3%	0%	0%	0%	106
Enlige kontanthjælpsmodtagere over 25 år	1%	5%	43%	35%	12%	4%	0%	0%	0%	128
Enlige borgere, der modtager start-hjælp	3%	5%	43%	34%	13%	3%	0%	0%	0%	104
Enlige folkepensionister efter §§ 81-83 og § 85 i LAS	0%	4%	20%	31%	26%	13%	6%	1%	0%	108
Enlige folkepensionister efter §14 i Lov om social pension	0%	1%	10%	26%	34%	18%	9%	2%	0%	137
Kontanthjælpsmodtagere under 25 år i parforhold	5%	11%	36%	11%	7%	3%	8%	19%	2%	104
Kontanthjælpsmodtagere over 25 år i parforhold	1%	5%	32%	15%	6%	6%	7%	25%	3%	124
Borgere i parforhold, der modtager starthjælp	2%	6%	34%	10%	8%	6%	9%	23%	3%	105
Folkepensionister i parforhold efter §§ 81-83 og §85 i LAS	0%	4%	16%	14%	7%	2%	3%	38%	16%	105
Folkepensionister i parforhold efter §14 i Lov om social pension	0%	1%	10%	8%	4%	1%	5%	43%	28%	136

Tabellen illustrerer, at der er flest kommuner som anvender rådighedsbeløb på mellem 2.500 og 3.000 kr. Særligt for kontanthjælpsmodtagere og start-hjælpsmodtagere er der en overvægt af kommuner i denne kategori – over 40 pct. af de kommuner der har besvaret spørgeskemaet.

Vi har undersøgt, om der er sammenhæng mellem forskelle i gennemsnittet og kommunernes størrelser. Resultatet er illustreret i nedenstående figurer:

Figur 3-5: Gennemsnit for forskellige målgrupper fordelt efter kommunistørrelse⁵

Figurerne viser, at det er svært at finde nogle entydige sammenhæng mellem kommuners størrelse, og hvorvidt man har et højere eller lavere rådighedsbeløb.

Dog tyder noget på, at kommuner over 60.000 indbyggere har noget lavere rådighedsbeløb end de øvrige kommuner. I nedenstående tabel ses gennemsnittet for hele landet, og hvor meget hver gruppe af kommuner varierer fra dette gennemsnit.

⁵ De eksakte tal bag figurerne er gengivet i nedenstående Tabel 3-6.

Tabel 3-6: Variationen fra gennemsnittet fordelt på kommunistørrelse

Målgruppe	Gennemsnit	Under 10.000	10-19.999	20-30.000	30-40.000	40-60.000	Over 60.000
Enlig kontanthjælpsmodtager under 25 år	2.791	2.807	2.818	2.919	2.657	2.472	2.902
Andre enlige kontanthjælpsmodtagere	2.956	2.931	3.049	2.985	2.900	2.796	2.936
Enlige der modtager start-hjælp	2.926	2.871	3.081	2.877	2.879	2.858	2.870
Enlige folkepensionister	3.357	3.221	3.445	3.101	3.300	3.650	3.939
Kontanthjælpsmodtager under 25 år i et parforhold	3.449	3.275	3.687	3.652	3.693	3.524	3.021
Andre kontanthjælpsmodtagere i parforhold	3.784	3.723	3.887	3.826	4.381	3.812	3.059
Borgere i parforhold der modtager starthjælp	3.712	3.682	3.895	3.618	4.136	3.751	2.984
Folkepensionister i parforhold	4.556	4.521	4.515	4.590	4.867	4.894	4.317
Personlige tillæg							
Enlige folkepensionister	3.626	3.426	3.624	3.672	3.944	3.848	4.363
Folkepensionister i parforhold	5.225	5.010	5.026	5.554	5.843	5.639	5.835

Tabellen viser talgrundlaget bag ovenstående figurer. I venstre kolonne ses gennemsnittet for alle kommunerne under et, mens de efterfølgende kolonner indeholder gennemsnittene for forskellige grupper kommuner fordelt efter antallet af indbyggere.

For at gøre forskellene mere gennemskuelige er alle tal, der varierer mere end 10 pct. fra gennemsnittet, markeret med fed i tabellen. Gennemsnittet for andre kontanthjælpsmodtagere i parforhold er fx 4.381 kr. for kommuner med mellem 30-40.000 indbyggere, mens gennemsnittet for alle landets kommuner er 3.784 kr. Forskellen er således 597 kr. i de kommuner med 30-40.000 indbyggere, altså har et rådighedsbeløb, der er små 600 kr. højere end landsgennemsnittet. Derfor afviger disse kommuner med 15,7 pct. fra gennemsnittet på landsplan, og dette tal markeres derfor med fed i ovenstående tabel, da afvigelsen er større end 10 pct.

Når værdien afviger mere end 10 pct. for gennemsnittet, kan man sige, at der er tale om en relativt markant forskel i forhold til de andre kommuner.

Tabellen viser, at det særligt er kommuner med mere end 60.000 indbyggere, der afviger fra gennemsnittet. Kommunerne med mere end 60.000 indbyggere har væsentligt lavere gennemsnitlige rådighedsbeløb for kontanthjælpsmodtagere og starthjælpsmodtagere i parforhold, men har til gengæld et højere gennemsnitligt rådighedsbeløb for enlige folkepensionister. Data tyder altså på, at landets største kommuner anvender lavere rådighedsbeløb for kontanthjælpsmodtagere og starthjælpsmodtagere i par, men ikke for enlige. Dette betyder ligeledes, at man i de største kommuner har en relativt mindre forskel mellem enlige og personer i parforhold, end man har i de øvrige kommuner.

Også gruppen af kommuner med 30-40.000 indbyggere varierer fra gennemsnittet. Rådighedsbeløbene for par på kontanthjælp og starthjælp er væsentligt over gennemsnittet for alle landets kommuner. Modsat kommu-

nerne med over 60.000 indbyggere har denne gruppe altså højere rådighedsbeløb for par end landets øvrige kommuner. Der kan ikke umiddelbart gives nogen åbenbar forklaring på, hvorfor det forholder sig sådan. Men da konklusionerne bygger på relativt få observationer (7 kommuner med 30-40.000 indbyggere), skal resultaterne tages med et vist forbehold.

Rambøll Management har undersøgt, hvorvidt der er markante forskelle mellem kommunernes rådighedsbeløb og andelen af ældre i kommunen. Tabellen for disse analyser er angivet i bilag 1. Analysen har vist, at der ikke er nogen entydig sammenhæng mellem rådighedsbeløbene og kommunernes andel af ældre og andel af ledige. Der er derfor ikke noget klart mønster i, at kommuner med mange ledige har lavere rådighedsbeløb for kontanthjælpsmodtagere, eller kommuner med mange ældre har lavere rådighedsbeløb for pensionister.

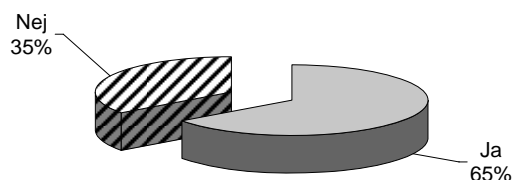
Samlet tyder analysen af forskellene i rådighedsbeløbenes størrelse på, at forskellene ikke kan forklares ud fra hverken kommunestørrelse, andelen af ledige eller andelen af ældre. Forskellene følger altså ikke noget systematisk mønster.

3.4 Hvad indgår i vurderinger af rådighedsbeløb

Efter at have belyst størrelserne af kommunernes vejledende rådighedsbeløb vil vi sættes fokus på, hvilke udgifter og indtægter der medregnes, når man skal vurdere, hvad en borger har at leve for, og dermed vurderer, om en borger har mere eller mindre end de vejledende rådighedsbeløb.

I nedenstående figur ser vi på, hvor mange der inddrager oplysninger om, hvorvidt der er hjemmeboende børn i beregningen:

Figur 3-6: Inddrages hjemmeboende børn i rådighedsbeløbsberegningen?

Figuren viser, at 65 pct. af alle kommunerne inddrager oplysninger om hjemmeboende børn i deres vurderinger af borgerens behov. De 65 pct. svarer nogenlunde til den andel, der angiver, at de anvender vejledende retningslinjer i det hele taget. Det kan derfor antages, at praktisk talt alle kommuner, der anvender vejledende retningslinjer, også inddrager hjemmeboende børn i en beregning af borgerens rådighedsbeløb.

Nedenstående figur illustrerer, hvilke udgifter der trækkes fra i beregningen af, hvad en borger har af indtægter efter nødvendige udgifter:

Tabel 3-7: Hvilke udgifter trækkes fra i rådighedsberegningen?

	Antal	Procent
Nettoboligudgift (udgift efter boligstøtte eller boligydelse)	172	93,0%
Udgifter til varme, el og vand	172	93,0%
Licens	165	89,2%
Telefonabonnement	167	90,3%
Forsikring	161	87,0%
Fagforening & A-kasse	158	85,4%
Børnebidrag	133	71,9%
Daginstitution	137	74,1%
Internet	10	5,4%
Materialeudgifter til studerende	47	25,4%
Nødvendige transportudgifter	151	81,6%
Formue	98	53,0%
Andet	55	29,7%
Ved ikke	6	3,2%
Total	185	100,0%

Procenterne summerer ikke nødvendigvis til 100, da det har været muligt at sætte flere kryds i spørgsmålet.

Tabellen viser, at over 80 pct. af alle kommunerne fratrækker boligudgifter, varme, el og vand, telefonabonnement, forsikring, fagforening og a-kasse, nødvendige transportudgifter og licens, når man skal beregne, hvad borgeren har efter nødvendige udgifter. Ca. 70 pct. trækker børnebidrag og daginstitution fra. 25 pct. trækker materialeudgifter til studerende fra, mens kun 5 pct. trækker udgifter til internet fra. I kategorien "Andet" finder vi bl.a. svar som: nødvendig medicin, Sygesikringen Danmark, en bil, hvis den er nødvendig, leje af vaskemaskine.

Rambøll Management har undersøgt, i hvilket omfang variationen i rådighedsbeløbene kan forklares med, hvilke udgifter der trækkes fra. Resultaterne af denne sammenstilling kan ses i bilag 1, tabel 16-27. Analysen har vist, at denne sammenhæng ikke kan genfindes i data.

3.5 Opsummering – forskelle og ligheder kommunerne imellem

Spørgeskemaundersøgelsen har vist, at mellem 55 og 70 pct. af kommunerne anvender vejledende rådighedsbeløb til at understøtte deres konkrete og individuelle afgørelser af udbetalingen af enkeltydelser. Næsten 70 pct. af kommunerne har vejledende rådighedsbeløb for enlige kontanthjælpsmodtagere, mens det er lidt under 60 pct., der angiver at have vejledende retningslinjer med rådighedsbeløb for andre grupper. Omkring 75 pct. af kommunerne anvender vejledende rådighedsbeløb ved udbetalingen af personlige tillæg til folkepensionister.

Data tyder på, at særligt kommuner med over 60.000 indbyggere oftere anvender vejledende rådighedsbeløb i vurdering af enkeltydelser for kontanthjælpsmodtagere og personer på starthjælp end landets øvrige kommuner. Analysen tyder endvidere på, at kommuner med mange ældre sjældne-

re anvender rådighedsbeløb til personlige tillæg end de øvrige, ligesom kommuner med mange fuldtidsledige sjældnere anvender rådighedsbeløb til tildeling af enkeltydelser end de øvrige kommuner.

De gennemsnitlige rådighedsbeløb er omkring 2.800 kr. for enlige kontanthjælpsmodtagere og starthjælpsmodtagere og 3.357 kr. for enlige folkepensionister. Beløbene for par er noget højere, men langt fra dobbelt så høje som for enlige.

Der er en betydelig variation mellem forskellige kommuners rådighedsbeløb, der kan svinge fra 1.200 kr. til ca. 4.000 kr. for enlige kontanthjælpsmodtagere. Variationen i rådighedsbeløbene kan med udgangspunkt i de indsamlede data hverken forklares ud fra kommunestørrelse, andelen af ældre eller andelen af fuldtidsledige i kommunen. Dog tyder tallene på, at kommuner med over 60.000 indbyggere har noget lavere rådighedsbeløb end de øvrige kommuner.

Ser vi på, hvad der inddrages i beregningerne, inddrager langt hovedparten af kommunerne boligudgifter, telefon, forsikring, fagforening og a-kasse, nødvendige transportudgifter og licens. Det er dog kun få kommuner, der inddrager internetudgifter og materialeudgifter til studerende. Pga. den store ensartethed i, hvad der inddrages, er det ikke muligt at forklare variationen i rådighedsbeløbenes størrelse, ud fra hvilke udgifter der inddrages ved beregningen af borgerens rådighedsbeløb.

Overordnet set kan det konkluderes, at der er betydelige forskelle mellem kommunernes praksis i forhold til, om man anvender et vejledende rådighedsbeløb, og hvor stort et rådighedsbeløb man i så fald tager udgangspunkt i. Analysen giver ikke mulighed for at afdække, i hvilket omfang dette i praksis medfører, at borgere har væsensforskellige levevilkår på overførselsindkomster i landets forskellige kommuner. Det er ikke muligt at kvantificere, hvor ofte retningslinjerne afviges i de enkelte kommuner, eller hvor firkantet beløbene tolkes. I praksis kan forskellene i borgenes levestandard derfor ikke udledes af ovenstående data.

4. En kvalitativ vurdering af arbejdet med rådighedsbeløb

Efter at have set på generelle karakteristika ved alle landets kommuner, vil vi gå i dybden med praksis i 10 kommuner samt med rationalerne, der ligger til grund for denne praksis.

Denne del af analysen baserer sig på tre interviews i 10 kommuner. De to af interviewene i hver kommune er gennemført med sagsbehandlere med klientkontakt, mens det sidste interview i hver kommune er gennemført med en leder.

4.1 Rationale – hvorfor har man retningslinjer

Den væsentligste årsag til, at kommunerne vælger at fastsætte vejledende retningslinjer for beregning af rådighedsbeløb i forbindelse med udbetaling af enkeltydelser og personlige tillæg, er betragtninger om borgerens retssikkerhed. Det er kommunernes vurdering, at vejledende retningslinjer sikrer, at der ikke sker usaglig forskelsbehandling af den enkelte borger. Ved at anvende vejledende retningslinjer opnås en ensartet praksis på et område, hvor der træffes mange afgørelser.

Kommunerne ser endvidere vejledende retningslinjer som en administrativ lettelse. Dette argument fremhæves især i de kommuner, der træffer mange afgørelser på området, hvilket i vores interviews primært har været de større kommuner. Argumentet er, at den enkelte sagsbehandler med et sæt retningslinjer eller et vejledende rådighedsbeløb ved hånden har et udgangspunkt for, hvorvidt en enkeltudgift eller et personligt tillæg kan bevilliges eller ej, og det letter det administrative arbejde.

Det er en gennemgående opfattelse blandt sagsbehandlere i kommunerne, at de er godt tilfredse med at have retningslinjer, og at det er en stor støtte i det daglige arbejde. Det giver sagsbehandleren en vis sikkerhed for, at afgørelsen er rigtig, og det kan i nogle tilfælde gøre det lettere for en sagsbehandler, der føler sig under pres, at give et afslag.

Generelt ser kommunerne ikke nogen dilemmaer forbundet med at have vejledende retningslinjer på området, når blot retningslinjerne er et udgangspunkt for en konkret og individuelt vurdering.

I en enkelt af de kommuner, hvor vi har interviewet medarbejderne, har man bevidst fravalgt at have vejledende rådighedsbeløb i forbindelse med bevilling af enkeltydelser og personlige tillæg. Kommunen havde tidligere haft sådanne retningslinjer. Men man besluttede at gå bort fra denne praksis. Beslutningen om at gå bort fra denne praksis begrundede kommunen med, at en undersøgelse fra Socialministeriet fra 2001 havde vist, at vejledende rådighedsbeløb har indflydelse på det konkrete og individuelle skøn.

I dag administrerer denne kommune bevillingen af enkeltydelser og personlige tillæg uden vejledende rådighedsbeløb. Kommunen finder ikke, at der er særlige problemer forbundet med at have afskaffet rådighedsbeløbene. Det fremgår af interviewene med sagsbehandlere, at de generelt er tilfredse med den nuværende ordning, og at de er af den opfattelse, at det er lettere at træffe en individuel afgørelse. Ensartethed i afgørelserne sikres så gennem løbende drøftelser blandt medarbejderne og ugentlige møder, hvor de sager der er tvivl om tages op til fælles drøftelse. Det er ifølge sagsbehandlere lidt mere tidskrævende at træffe afgørelser uden det vejledende rådigheds-

hedsbeløb, men det var særligt i begyndelsen, at de anvendte forholdsmæssigt mere tid på at træffe afgørelserne.

I en anden af de kommuner, hvor vi har interviewet medarbejderne, viste det sig, på trods af at kommunen ikke havde indberettet vejledende rådighedsbeløb i den kvantitative del af vores undersøgelse, at sagsbehandlerne alligevel havde nogle vejledende satser, som de arbejdede efter. Årsagen til, at beløbene ikke var blevet indberettet, var, at der i kommunen altid blev foretaget en konkret og individuel vurdering i alle sager.

4.2 **Hvordan arbejder man i praksis med retningslinjer**

Der er generelt stor forskel på, hvordan kommunerne arbejder med retningslinjer i praksis. Forskellene kommer til udtryk både i forbindelse med udarbejdelsen, formen, vedtagelsen og administrationen af retningslinjerne.

Fastsættelse af rådighedsbeløbet

Der er generelt stor forskel på, hvordan de enkelte kommuner har udarbejdet deres retningslinjer. En kommune har for eksempel valgt at konstruere det vejledende rådighedsbeløb således, at det afspejler sygedagpengesatsen. Rådighedsbeløbet for enlige kontanthjælpsmodtagere udgør eksempelvis 25 % af den maksimale sygedagpengesats. En anden kommune har valgt at lade rådighedsbeløbet udgøre en procentsats af folkepensionens grundbeløb. En tredje kommune har ladet sig inspirere af Statens Husholdningsråds vurdering af kostudgifterne i Danmark. Andre kommuner har skelet til principperne for lønindeholdelse, inddrivelse og trangsbeneficiet, der bevirker, at der altid skal overlades skyldneren det nødvendige til eget og familiens underhold samt til opretholdelse af et beskedent hjem og en beskeden levefod. Årsagen til, at nogle kommunerne har valgt at lade rådighedsbeløbet afspejle en offentlig ydelse, er, at der sker en automatisk regulering af rådighedsbeløbet, og at det derved sikres, at beløbet altid er tidssvarende.

En kommune har oplyst, at det i forbindelse med fastsættelsen af rådighedsbeløbets størrelse er blevet drøftet, hvorvidt modtagere af starthjælp skulle have et tilsvarende lavere rådighedsbeløb. Det blev besluttet at fastholde ens rådighedsbeløb for begge grupper.

I fire af de kommuner, vi har talt med, er de vejledende retningslinjer for rådighedsbeløb godkendt af socialudvalget. I de resterende kommuner er rådighedsbeløbene fastlagt internt, og i nogle tilfælde er de godkendt af den øverste administrative ledelse.

I mange kommuner ligger fastlæggelsen af retningslinjer for rådighedsbeløb flere år tilbage i tiden. Hvorvidt og hvor ofte retningslinjerne reguleres er meget svingende. I nogle kommuner reguleres beløbene fast én gang årligt. Enten fordi det er fast praksis, eller fordi fastsættelsen af rådighedsbeløbet er knyttet til en offentlig ydelse, der pristalsreguleres. I andre kommuner er der ikke foretaget regulering de seneste mange år. I disse tilfælde har årsagen været, at der ikke har været tilstrækkeligt behov eller opmærksomhed på behovet for en ændring af rådighedsbeløbene.

I en kommune har man pristalsreguleret rådighedsbeløbet på ældreområdet, men ikke for kontanthjælpsmodtagere. Der er blandt de interviewede en viden om, at man har fastsat beløbets størrelser for mere end 11 år siden, hvilket er det længste, en af de interviewede har været på området. I 2006 er satserne på pensionsområdet et rådighedsbeløb på lige omkring 3.900 kr., mens det tilsvarende beløb for en enlig kontanthjælpsmodtager er 2.800 kr.. De interviewedes fortolkning er, at denne forskel rimeligvis kan forklares som konsekvens af pristalsreguleringen af pensionsområdets rådighedsbe-

løb, men ikke af kontanthjælpsrådets rådighedsbeløb. I så fald er eksemplet et godt eksempel på den praktiske betydning af ikke at regulere satserne.

Fire af de kommuner, vi har interviewet, angiver, at de vil ændre de eksisterende satser og retningslinjer, hvis en afgørelse fra det Social Nævn gav anledning til en justering. De bruger afgørelserne fra det Sociale Nævn som en pejlepind for, hvorvidt størrelsen af de vejledende rådighedsbeløb er passende. Vi har interviewet kommuner, der oplever, at det Sociale Nævn underkender sagsbehandlernes afgørelser med henvisning til, at man ikke medtager de nødvendige udgifter, eller at de beløbsgrænser, der anvendes, er for restriktive. Efter sådanne afgørelser overvejes det så at ændre beløbsgrænserne.

Anvendelse af vejledninger og skemaer

Ligeså vel som der er stor forskel på, hvordan retningslinjer for rådighedsbeløb er udarbejdet, er der også stor forskel på, hvordan retningslinjerne for beregning af rådighedsbeløb og tildeling af enkeltydelser og personlige tillæg er meldt ud og anvendes i kommunerne.

Fire af de kommuner, vi har talt med, har udarbejdet interne vejledninger til brug for deres sagsbehandlere i forbindelse med en afgørelse om enkeltydelser og personlige tillæg. Vejledningerne kan have form af egentlige håndbøger, notater, skemaer, regneark eller som en kombination af flere dele. Ofte indeholder vejledningerne detaljerede oplysninger om retsgrundlaget, relevante afgørelser fra det Social Nævn, administrative rutiner, kommunens praksis i forhold til bestemte ydelsestyper, eksempelvis psykologhjælp, medicintilskud, tandlægeregninger, kiropraktor mv. og en beskrivelse af den enkelte sagsbehandlers kompetencer. I andre kommuner er der alene tale om kortfattede notater, som beskriver, hvilke udgifter der skal indgå i beregningen af rådighedsbeløbet, og der gives et eksempel på en udregning.

Som et eksempel på en detaljeret udformningen af retningslinjer kan nævnes en intern håndbog, der kan anvendes som opslagsværk for sagsbehandlere i forbindelse med sagsbehandlingen. I håndbogen findes indledningsvis et afsnit om den økonomiske beregning af rådighedsbeløbet og den trangsvurdering, der skal foretages i forbindelse med bevilling af enkeltydelser og personlige tillæg. Det fremgår blandt andet, hvilke udgifter der som udgangspunkt skal medtages i beregningen af rådighedsbeløbet. Endvidere fremgår det, hvad rådighedsbeløbet maksimal må være for de enkelte persongrupper, eksempelvis i forhold til enlige eller par og i tilfælde af forsørgerpligt over for børn. Derefter indeholder håndbogen korte afsnit om bevilling af henholdsvis etableringsudgifter, indskud, alternativ behandling, briller, fysioterapeut, medicin, psykologhjælp, tandbehandling, samværsudgifter efter Lov om aktiv socialpolitik §§ 81-83. For hver af de nævnte sagstyper findes en skematisk oversigt over, hvilken lovbestemmelse der er gældende, tidspunktet for hvornår bevillingen er gældende, hvilke kriterier der kan indgå i vurderingen, om der er trangsvurdering, beløbsgrænser for den maksimale bevilling, krav om egenbetaling, hvem der har kompetencen til at træffe afgørelsen (eksempelvis sagsbehandleren eller koordinatoren/faglederen), sagsbehandlingstiden, sagsskridt og eventuel tilbagebetalingspligt.

Syv af de interviewede kommuner har udviklet skemaer til brug for ansøgning om enkeltydelser eller personlige tillæg, som udleveres til ansøgeren. I de resterende kommuner, der anvender vejledende rådighedsbeløb, findes der et internt skema eller et regneark til brug for sagsbehandlerens egne udregninger.

Ansøgeren skal i forbindelse med udfyldelse af skemaet oplyse, hvilke indtægter og udgifter den pågældende har og skal i de fleste tilfælde vedlægge dokumentation for udgifterne. Af skemaet fremgår det således, hvilke udgifter der som udgangspunkt kan medtages, når rådighedsbeløbet skal beregnes.

For at illustrere forskellen i kommunernes interne praksis omkring anvendelsen af vejledende rådighedsbeløb har vi i bilag 2 optrykt eksempler på tre meget forskellige arbejdsredskaber udviklet af kommunerne til brug for deres sagsbehandling. I bilaget findes således henholdsvis et individuelt økonomiskema, der sendes eller udleveres til ansøgeren, og et kortfattet internt notat til brug for sagsbehandlerens beregning af rådighedsbeløbet i forbindelse med bevilling af enkeltydelser efter § 81 i Lov om aktiv socialpolitik, og endelig et uddrag af en instruks til sagsbehandlerne om den økonomiske transgvurdering i forbindelse med bevilling af enkeltydelser efter Lov om aktiv social politik.

For alle de interviewede kommuner gælder det, at vejledninger og instrukser er til internt brug, og at de som udgangspunkt ikke udleveres til borgeren – specielt i forhold til særlig hjælp efter LAS. De præcise vejledende rådighedsbeløb oplyses normalt ikke til borgerne. Kun ganske få kommuner har oplevet, at en borger har anmodet om at få udleveret de interne retningslinjer. Borgernes kendskab til retningslinjerne er således typisk begrænset til den mundtlige vejledning og rådgivning, de modtager ved henvendelse til kommunen.

Inden for pensionsområdet er der i kommunerne generelt mere åbenhed omkring tildeling af personlige tillæg. Flere kommuner har udgivet særlige pjecer til deres pensionister, og de er generelt mere tilbøjelige til at oplyse og informere deres pensionister om mulighederne og kriterierne for at få bevilliget et personligt tillæg end de er i forhold til kontanthjælpsmodtagere og andre persongrupperes mulighed for tildeling af enkeltydelser.

De særligt udviklede skemaer til beregning af rådighedsbeløbet udsendes eller udleveres derimod som udgangspunkt til borgeren i forbindelse med en ansøgning om enkeltydelser eller et personligt tillæg. Der er imidlertid forskel på, hvor ofte de kommuner, der har særlige skemaer, anvender dem i forbindelse med sagsbehandlingen. En kommune har for eksempel oplyst, at inden for pensionsområdet kan det virke afskrækkende på en ansøger, når et skema fremsendes fra kommunen med anmodning om at modtage detaljerede oplysninger om den pågældendes indtægter og udgifter, herunder dokumentation for udgifterne. Mange pensionister har svært ved selv at udfylde skemaet, og det kan betyde, at skemaet sendes frem og tilbage mellem ansøgeren og kommunen, indtil det er korrekt udfyldt. Dette medfører en unødigt forlængelse af sagsbehandlingstiden. I sjældne tilfælde kan det betyde, at pensionisten helt opgiver at ansøge om et personligt tillæg. En anden kommune har oplyst, at fremsendelse af et skema kan give ansøgeren en berettiget forventning om bevilling af en given enkeltydelse eller et personligt tillæg, og at skemaet derfor ikke anvendes konsekvent. Hvis det er muligt, foretages der således en umiddelbar screening af sagen, hvor sagsbehandleren vurderer, om der med det foreliggende kendskab til ansøgerens økonomi vil være mulighed for at imødekomme ansøgningen. På den baggrund vurderes det, om skemaet skal sendes eller udleveres til ansøgeren.

I langt i fleste tilfælde anvender sagsbehandlerne imidlertid skemaerne, da det ofte følger af deres interne instrukser, at de skal anvendes. I alle de adspurgte kommuner, hvor der findes skemaer – til såvel internt som eksternt

brug – ser sagsbehandlerne skemaet som et arbejdsredskab, der letter deres daglige arbejde, og som et udgangspunkt for trangsvurderingen.

Kommuner der ikke anvender vejledende retningslinjer

I de kommuner, der ikke anvender vejledninger eller rådighedsbeløb, sikres ensartethed i behandlingen af de enkelte sager ved, at sagsbehandlerne jævnligt drøfter sagerne. Dette sker enten på sagsbehandlerens eget initiativ eller i forbindelse med ugentlige møder med den faglige koordinator eller lederen.

I en kommune, hvor der ikke arbejdes med vejledende rådighedsbeløb, oplyses det, at rådighedsbeløbet vurderes fra sag til sag og ud fra sagsbehandlerens bedste skøn. Kommunen oplyser også, at sagsbehandlerne formentlig har deres egne minimumsgrænser, og at nogle af sagsbehandlerne anvender Forbrugerstyrelsen skøn over, hvor meget en borger som minimum skal have for at kunne leve i Danmark, som tommelfinger regel. Det kræver, at sagsbehandleren er meget kompetent og har et godt overblik over prisniveauet på udgifter. I kommunen er man derfor meget opmærksomme på at diskutere sagerne, så alle sagsbehandlere kan opnå den nødvendige erfaring til at træffe de individuelle skøn. I forbindelse med ansættelse af nye medarbejdere anvendes meget tid på oplæring.

Sagsbehandlerens kompetencer

I alle de kommuner, hvor vi har foretaget interviews, har sagsbehandleren umiddelbart kompetence til at afvige fra de vejledende rådighedsbeløb. Som nævnt anvender sagsbehandlerne i langt hovedparten af sagerne et skema, der opstiller ansøgerens udgifter og indtægter, til beregning af et rådighedsbeløb. Det udregnede rådighedsbeløb er udgangspunktet for den trangsvurdering, sagsbehandleren herefter foretager. Alle de interviewede sagsbehandlere opfatter alene rådighedsbeløbet som et vejledende beløb og som en rettesnor for, hvor meget en ansøger omtrent skal have at leve for, når alle faste udgifter er betalt. I alle kommuner oplyser sagsbehandlerne, at de foretager en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde om, hvorvidt en ansøger, til trods for at den pågældende havde det af kommunen fastsatte vejledende beløb til sin rådighed, havde et reelt behov for at få dækket udgiften og derfor skulle bevillige en enkeltydelse eller et personligt tillæg.

I vurderingen af, om en enkeltydelse eller et personligt tillæg kunne bevilliges, indgik, ud over de lovmæssige kriterier, blandt andet udgiftens størrelse i forhold til ansøgerens rådighedsbeløb, muligheden for afdragsordning eller tilbagebetaling, formålet med udgiften og muligheden egenbetaling eller opsparing.

Som eksempel på, hvordan der i praksis foretages fravigelser i forbindelse med beregningen af rådighedsbeløbet, oplyser en sagsbehandler, at banklån, der er givet til indkøb af et fjernsyn, aldrig vil blive medtaget som en udgift i beregningen. Men er der tale om et banklån optaget med henblik på betaling af indskud til en lejlighed, ville det være muligt at dispensere og medtage udgiften i beregningen af rådighedsbeløbet.

I fire kommuner har sagsbehandlerne oplyst, at en årsag til at afvige fra det vejledende rådighedsbeløb i forhold til en kontanthjælpsmodtager kunne være, at udgiften, der søgtes støtte til, kunne medvirke til at fastholde ansøgeren i et positivt forløb, eksempelvis med henblik på at få fodfæste på arbejdsmarkedet eller gennemgå psykologbehandling. Ansøgerens vilje til at erlægge en egenbetaling er også et eksempel på, at sagsbehandlerne vil være positivt indstillet overfor at afvige fra rådighedsbeløbet og bevillige udgiften.

De fleste kommuner praktiserer anvendelsen af egenbetaling i de tilfælde, hvor ansøgeren har et beløb til rådighed, der er højere end det vejledende rådighedsbeløb. Det betyder, at det vejledende rådighedsbeløb benyttes som en indikator for, hvor meget en ansøger selv kan betale. Ansøges der eksempelvis om støtte til en engangsudgift på 3.000 kr., vurderer sagsbehandleren, hvor meget ansøgeren selv kan bidrage med i forhold til det vejledende rådighedsbeløb. Har ansøgeren et rådighedsbeløb på 500 kr. mere end det vejledende, vil sagsbehandleren alene bevillige de 2.500 kr. til udgiften. I tilfælde hvor der søges om en større udgift, vil sagsbehandleren ofte vurdere, om ansøgeren har mulighed for at afdrage en del af beløbet over en længere periode. Eksempelvis kan ansøgeren fra før, med et rådighedsbeløb på 500 kr. mere end det vejledende beløb, søge om støtte til tandlægebehandling på 20.000 kr. Her kan sagsbehandleren vurdere, at ansøgeren over fire måneder har mulighed for at afbetale 2.000 kr. til tandlægen. De resterende 18.000 kr. vil kommunen bevilge.

I flere tilfælde har de interviewede kommuner oplyst, at der er en grænse for, hvor store enkeltydelser den enkelte sagsbehandler må bevillige uden godkendelse fra den faglige ansvarlige leder. Alle kommunerne oplyser, at når der er tale om mindre afvigelser fra det vejledende rådighedsbeløb, så har sagsbehandleren den fulde afgørelseskompetence. En mindre afvigelse noteres ofte blot på sagen. I fire kommuner kræves imidlertid, at når udgifter til en enkeltydelse eller et personligt tillæg overstiger eksempelvis 10.000 kr., skal sagen drøftes med den faglige ansvarlige, drøftes på fællesmøder eller der skal laves en skriftlig indstilling til lederen. En enkelt kommune har oplyst, at der eksisterer interne retningslinjer om, at der i forbindelse med enkeltydelser, der overstiger 35.000 kr., skal udarbejdes en indstilling til kommunens socialudvalg, som herefter beslutter, om udgiften kan bevilliges.

På forespørgsel om, hvor ofte sagsbehandlerne foretager afvigelser fra de vejledende rådighedsbeløb synes svarene at være svingende. Nogle oplyser, at det er meget sjældent, og andre oplyser, at det sker jævnligt. Mange oplyser, at det kommer an på den konkrete sag, eller at det kan de ikke sætte tal på, da det altid er en konkret og individuel vurdering.

I langt hovedparten af de adspurgte kommuner oplyser sagsbehandlerne, at de ikke finder, at det er forbundet med dilemmaer at have vejledende retningslinjer for rådighedsbeløbet. De fleste mener, at det er en fordel for borgerne. En sagsbehandler oplyser for eksempel, at retningslinjerne sikrer borgerne en mere ensartet sagsbehandling, og det er rart, for det skaber større gennemsækelighed for den enkelte borger.

I de kommuner, hvor der findes mere detaljerede vejledninger eller håndbøger, oplyser alle sagsbehandlerne, at de ser det som en fordel at have noget at holde sig til. En sagsbehandler oplyser eksempelvis, at pensionister ofte søger om tilskud til de samme type udgifter, hvorfor det letter sagsbehandlingen betydeligt at have en vejledning, hvoraf det fremgår, hvilke udgifter der som udgangspunkt kan gives støtte til og med hvilke beløbssatser.

4.3 Opsummering – forskelle og ligheder kommunerne imellem

I syv ud af de 10 af de kommuner vi interviewede, havde kommunen fastsat vejledende retningslinjer for beregning af rådighedsbeløb i forbindelse med udbetaling af enkeltydelser og personlige tillæg. Alle kommunerne angav som årsag hertil, at det giver større retssikkerhed for borgerne, og samtidig letter vejledende retningslinjer den administrative byrde. I stort set alle de adspurgte kommuner oplyser sagsbehandlerne, at de ikke finder, at det er forbundet med dilemmaer at have vejledende retningslinjer for rådighedsbe-

løbet. Alle sagsbehandlerne oplyser, at de synes, at retningslinjerne er en god støtte i det daglige arbejde.

Der hvor der identificeres forskel i mellem kommunerne, er i forbindelse med fastlæggelsen af det vejledende rådighedsbeløbs størrelse. Kommunerne har ladet sig inspirere af mange forskellige måder at finde frem til et rimeligt rådighedsbeløb på.

Der ses også at være meget stor forskel på, hvordan kommunerne i praksis udarbejder og anvender retningslinjer til beregning af rådighedsbeløb i forbindelse med udbetaling af enkeltydelser og personlige tillæg. Nogle kommuner har egentlige håndbøger eller instrukser, som sagsbehandlerne anvender i deres daglige arbejde med bevilling af ydelser, og som detaljeret angiver kompetencer, sagsskridt mv. Andre kommuner anvender alene et skema til brug for beregning af et vejledende rådighedsbeløb.

Det ses som en gennemgående tendens, at sagsbehandlerne i de enkelte kommuner reelt foretager en konkret og individuel vurdering i sager om bevilling af enkeltydelser og personlige tillæg, og at det vejledende rådighedsbeløb benyttes som udgangspunkt for den individuelle vurdering af ansøgerens trang i den konkrete situation. Dette understreges af, at i alle kommuner havde sagsbehandlerens umiddelbart kompetence til at træffe afgørelse om afvigelse fra de vejledende rådighedsbeløb.

Der ses ikke at være en klar indikation af, hvor ofte sagsbehandlerne foretager afvigelser fra de vejledende rådighedsbeløb. Under henvisning til at det er en konkret og individuel vurdering, kunne mange sagsbehandlere ikke sætte tal på, hvor ofte de afveg fra de vejledende rådighedsbeløb.

Der ses endvidere at indgå mange forskellige hensyn i vurderingen af, om en ansøger skulle bevilliges en enkeltydelse eller et personligt tillæg. Et gennemgående hensyn, som indgik i mange kommuners vurdering af kontant-hjælpsmodtageres trangsbehov, er hensynet til at fastholde ansøgeren i et positivt forløb. Hvorimod der var stor variation i kommunernes praksis for så vidt angik inddragelsen af andre hensyn, eksempelvis muligheden for afdragsordninger, tilbagebetaling, egenbetaling eller krav om opsparing.

Borgerne er ofte ikke bekendt med kommunernes rådighedsbeløb eller retningslinjerne for beregningen heraf. Der ses dog at være en tendens til inden for pensionsområdet at aktivt informere borgerne om deres muligheder for at ansøge om personlige tillæg.

Overordnet set kan det konkluderes, at der er stor forskel på, hvordan kommunerne anvender de vejledende rådighedsbeløb i praksis. Undersøgelsen giver ikke anledning til at formode, at kommunerne i forbindelse med anvendelsen af vejledende rådighedsbeløb ikke foretager et konkret og individuelt skøn i sager om bevilling af enkeltydelser eller personlige tillæg. Vores undersøgelser viser, at de vejledende rådighedsbeløb typisk anvendes som udgangspunkt for sagsbehandlingen, og at kommunerne oplever, at de vejledende rådighedsbeløb afhjælper den daglige håndtering af et fagområde, hvor der træffes mange afgørelser.

Bilag 1 – tabeller

Tabel 1: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for unge enlige kontanthjælpsmodtagere, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	57%	43%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	48%	52%	90
	10.000 til 19.999	55%	45%	49
	20.000 til 29.999	79%	21%	14
	30.000 til 39.999	78%	22%	9
	40.000 til 59.999	69%	31%	13
	60.000 eller flere	90%	10%	10

Tabel 2: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for enlige kontanthjælpsmodtagere over 25 år, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	69%	31%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	62%	38%	90
	10.000 til 19.999	69%	31%	49
	20.000 til 29.999	86%	14%	14
	30.000 til 39.999	89%	11%	9
	40.000 til 59.999	69%	31%	13
	60.000 eller flere	90%	10%	10

Tabel 3: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for enlige, der modtager start-hjælp, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	56%	44%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	46%	54%	90
	10.000 til 19.999	55%	45%	49
	20.000 til 29.999	86%	14%	14
	30.000 til 39.999	78%	22%	9
	40.000 til 59.999	62%	38%	13
	60.000 eller flere	90%	10%	10

Tabel 4: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for kontanthjælpsmodtagere i parforhold, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	56%	44%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	48%	52%	90
	10.000 til 19.999	55%	45%	49
	20.000 til 29.999	79%	21%	14
	30.000 til 39.999	78%	22%	9
	40.000 til 59.999	62%	38%	13
	60.000 eller flere	80%	20%	10

Tabel 5: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for kontanthjælpsmodtagere over 25 år i parforhold, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	67%	33%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	59%	41%	90
	10.000 til 19.999	69%	31%	49
	20.000 til 29.999	86%	14%	14
	30.000 til 39.999	89%	11%	9
	40.000 til 59.999	69%	31%	13
	60.000 eller flere	80%	20%	10

Tabel 6: Baggrundsdata til Figur 3-1: Andelen af kommuner, der arbejder med et vejledende rådighedsbeløb over for borgere i parforhold, der modtager starthjælp, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	57%	43%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	48%	52%	90
	10.000 til 19.999	55%	45%	49
	20.000 til 29.999	86%	14%	14
	30.000 til 39.999	78%	22%	9
	40.000 til 59.999	62%	38%	13
	60.000 eller flere	80%	20%	10

Tabel 7: Baggrundsdata til Figur 3-2: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb over for enlige folkepensionister efter §§ 81-83 og §85 , fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	58%	42%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	53%	47%	90
	10.000 til 19.999	65%	35%	49
	20.000 til 29.999	57%	43%	14
	30.000 til 39.999	67%	33%	9
	40.000 til 59.999	54%	46%	13
	60.000 eller flere	70%	30%	10

Tabel 8: Baggrundsdata til Figur 3-2: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb over for enlige folkepensionister efter §14 i Lov om social pension , fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	74%	26%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	70%	30%	90
	10.000 til 19.999	76%	24%	49
	20.000 til 29.999	79%	21%	14
	30.000 til 39.999	89%	11%	9
	40.000 til 59.999	69%	31%	13
	60.000 eller flere	90%	10%	10

Tabel 9: Baggrundsdata til Figur 3-2: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb over for folkepensionister i parforhold efter §§ 81-83 og §85 i LAS, fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	57%	43%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	52%	48%	90
	10.000 til 19.999	61%	39%	49
	20.000 til 29.999	57%	43%	14
	30.000 til 39.999	67%	33%	9
	40.000 til 59.999	54%	46%	13
	60.000 eller flere	70%	30%	10

Tabel 10: Baggrundsdata til Figur 3-2: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb over for folkepensionister i parforhold efter §14 i Lov om social pension , fordelt på antal indbyggere

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	74%	26%	185
Antal indbyggere i kommunen (2005)	Under 10.000	70%	30%	90
	10.000 til 19.999	73%	27%	49
	20.000 til 29.999	79%	21%	14
	30.000 til 39.999	89%	11%	9
	40.000 til 59.999	69%	31%	13
	60.000 eller flere	90%	10%	10

Tabel 11: Baggrundsdata til Figur 3-3: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb til enlige folkepensionister efter §§ 81-83 og §85 i LAS, fordelt på andelen af personer over 65 år i kommunen.

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	58%	42%	185
Andelen af 65+-årige i kommunen (2005)	Under 13 %	58%	42%	24
	13 til 14,9 %	61%	39%	54
	15 til 16,9 %	59%	41%	54
	17 til 18,9 %	59%	41%	34
	19 % eller flere	47%	53%	19

Tabel 12: Baggrundsdata til Figur 3-3: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb til enlige folkepensionister efter § 14 i Lov om social pension, fordelt på andelen af personer over 65 år i kommunen.

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	74%	26%	185
Andelen af 65+-årige i kommunen (2005)	Under 13 %	71%	29%	24
	13 til 14,9 %	76%	24%	54
	15 til 16,9 %	76%	24%	54
	17 til 18,9 %	79%	21%	34
	19 % eller flere	58%	42%	19

Tabel 13: Baggrundsdata til Figur 3-3: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb til folkepensionister i parforhold efter §§ 81-83 og §85 i LAS, fordelt på andelen af personer over 65 år i kommunen.

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	57%	43%	185
Andelen af 65+-årige i kommunen (2005)	Under 13 %	58%	42%	24
	13 til 14,9 %	59%	41%	54
	15 til 16,9 %	57%	43%	54
	17 til 18,9 %	59%	41%	34
	19 % eller flere	42%	58%	19

Tabel 14: Baggrundsdata til Figur 3-3: Andelen af kommuner, der arbejder med rådighedsbeløb til folkepensionister i parforhold efter § 14 i Lov om social pension, fordelt på andelen af personer over 65 år i kommunen.

		Ja	Nej	Total - Antal
Total	Total	74%	26%	185
Andelen af 65+-årige i kommunen (2005)	Under 13 %	71%	29%	24
	13 til 14,9 %	76%	24%	54
	15 til 16,9 %	76%	24%	54
	17 til 18,9 %	76%	24%	34
	19 % eller flere	58%	42%	19

Tabel 15: Baggrundsdata til Figur 3-7: Inddrages hjemmeboende børn i rådighedsbeløbsberegningen?

	Antal	Procent
Ja	121	65,40%
Nej	64	34,60%
Total	185	100,00%

Tabel 16: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster, der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til enlige kontanthjælpsmodtagere under 25 år

		Under 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	Total - Antal
Total	Total	8%	11%	42%	26%	10%	3%	106
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	1 post	0%	0%	100%	0%	0%	0%	3
	2 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	1
	5 poster	100%	0%	0%	0%	0%	0%	1
	6 poster	0%	0%	50%	50%	0%	0%	2
	7 poster	17%	17%	33%	17%	0%	17%	6
	8 poster	0%	0%	23%	62%	8%	8%	13
	9 poster	13%	13%	54%	21%	0%	0%	24
	10 poster	6%	14%	34%	20%	23%	3%	35
	11 poster	0%	19%	44%	25%	13%	0%	16
	12 poster	20%	0%	40%	40%	0%	0%	5

Tabel 17: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til enlige kontanthjælpsmodtagere over 25 år

		Under 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	Total- Antal
Total	Total	1%	5%	43%	35%	12%	4%	128
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	1 post	0%	0%	100%	0%	0%	0%	3
	2 poster	0%	0%	50%	50%	0%	0%	2
	5 poster	0%	0%	0%	100%	0%	0%	1
	6 poster	0%	0%	60%	20%	0%	20%	5
	7 poster	0%	13%	50%	13%	13%	13%	8
	8 poster	0%	0%	18%	71%	6%	6%	17
	9 poster	4%	4%	52%	33%	7%	0%	27
	10 poster	0%	7%	37%	29%	22%	5%	41
	11 poster	0%	11%	47%	32%	11%	0%	19
	12 poster	0%	0%	60%	40%	0%	0%	5

Tabel 18: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til enlige borgere, der modtager starthjælp

		Under 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	Total- Antal
Total	Total	3%	5%	43%	34%	13%	3%	104
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	1 post	0%	0%	100%	0%	0%	0%	3
	2 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	1
	5 poster	0%	0%	0%	100%	0%	0%	1
	6 poster	0%	0%	50%	50%	0%	0%	2
	7 poster	0%	0%	60%	20%	0%	20%	5
	8 poster	0%	0%	31%	54%	8%	8%	13
	9 poster	4%	8%	50%	33%	4%	0%	24
	10 poster	3%	6%	33%	31%	25%	3%	36
	11 poster	7%	7%	47%	27%	13%	0%	15
	12 poster	0%	0%	50%	50%	0%	0%	4

Tabel 19: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til enlige folkepensionister efter §§81-83 og §85 i LAS

		2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	4%	20%	31%	26%	13%	6%	1%	108
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	Ved ikke	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	1
	1 post	0%	0%	67%	33%	0%	0%	0%	3
	2 poster	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	1
	5 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	1
	6 poster	0%	0%	33%	33%	33%	0%	0%	3
	7 poster	0%	13%	38%	38%	13%	0%	0%	8
	8 poster	0%	18%	45%	27%	9%	0%	0%	11
	9 poster	4%	26%	26%	17%	17%	9%	0%	23
	10 poster	3%	18%	24%	30%	15%	6%	3%	33
	11 poster	11%	21%	32%	16%	11%	11%	0%	19
12 poster	0%	40%	20%	40%	0%	0%	0%	5	

Tabel 20: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til enlige folkepensionister efter §14 i Lov om social pension

		2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	1%	10%	26%	34%	18%	9%	2%	137
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	Ved ikke	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	2
	1 post	0%	0%	67%	33%	0%	0%	0%	3
	2 poster	0%	50%	0%	50%	0%	0%	0%	2
	5 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	1
	6 poster	0%	0%	25%	25%	25%	0%	25%	4
	7 poster	0%	13%	25%	50%	13%	0%	0%	8
	8 poster	0%	13%	31%	44%	13%	0%	0%	16
	9 poster	0%	14%	21%	21%	24%	17%	3%	29
	10 poster	0%	7%	29%	34%	20%	7%	2%	41
	11 poster	4%	8%	27%	27%	15%	19%	0%	26
12 poster	0%	20%	0%	60%	20%	0%	0%	5	

Tabel 21: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til kontanthjælpsmodtagere under 25 år i parforhold

		Un- der 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	5%	11%	36%	11%	7%	3%	8%	19%	2%	104
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	1 post	0%	0%	33%	0%	0%	0%	33%	33%	0%	3
	2 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1
	5 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	6 poster	0%	0%	0%	50%	0%	0%	0%	50%	0%	2
	7 poster	0%	0%	40%	20%	0%	0%	20%	0%	20%	5
	8 poster	0%	8%	15%	23%	0%	0%	15%	38%	0%	13
	9 poster	9%	9%	43%	9%	0%	9%	9%	13%	0%	23
	10 poster	6%	11%	42%	3%	11%	3%	3%	19%	3%	36
	11 poster	0%	25%	25%	19%	13%	0%	6%	13%	0%	16
	12 poster	25%	0%	50%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	4

Tabel 22: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til kontanthjælpsmodtagere over 25 år i parforhold

		Un- der 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	1%	5%	32%	15%	6%	6%	7%	25%	3%	124
Antal po- ster, der trækkes fra ved bereg- ning af borgernes rådigheds- beløb	1 post	0%	0%	33%	0%	0%	0%	33%	33%	0%	3
	2 poster	0%	0%	50%	50%	0%	0%	0%	0%	0%	2
	5 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	6 poster	0%	0%	25%	25%	0%	0%	0%	25%	25%	4
	7 poster	0%	0%	17%	17%	0%	17%	17%	17%	17%	6
	8 poster	0%	6%	12%	18%	0%	0%	12%	47%	6%	17
	9 poster	4%	4%	33%	19%	0%	11%	7%	22%	0%	27
	10 poster	0%	2%	46%	5%	10%	7%	2%	24%	2%	41
	11 poster	0%	16%	16%	26%	11%	5%	11%	16%	0%	19
12 poster	0%	0%	75%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	4	

Tabel 23: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til borgere i parforhold, der modtager starthjælp

		Un- der 2.000 kr.	2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	2%	6%	34%	10%	8%	6%	9%	23%	3%	105
Antal po- ster, der trækkes fra ved bereg- ning af borgernes rådigheds- beløb	1 post	0%	0%	33%	0%	0%	0%	33%	33%	0%	3
	2 poster	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1
	5 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	6 poster	0%	0%	0%	33%	0%	0%	0%	33%	33%	3
	7 poster	0%	0%	40%	20%	0%	0%	20%	0%	20%	5
	8 poster	0%	8%	15%	15%	0%	0%	15%	46%	0%	13
	9 poster	4%	4%	33%	4%	4%	17%	8%	25%	0%	24
	10 poster	3%	3%	44%	6%	11%	6%	3%	22%	3%	36
	11 poster	0%	19%	25%	25%	13%	0%	13%	6%	0%	16
12 poster	0%	0%	67%	0%	33%	0%	0%	0%	0%	3	

Tabel 24: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til folkepensionister i parforhold efter §§81-83 og §85 i LAS

		2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Total- Antal
Total	Total	4%	16%	14%	7%	2%	3%	38%	16%	105
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	Ved ikke	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	1 post	0%	0%	33%	0%	0%	0%	33%	33%	3
	2 poster	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1
	5 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	6 poster	0%	0%	50%	0%	0%	0%	0%	50%	2
	7 poster	0%	0%	13%	0%	13%	0%	50%	25%	8
	8 poster	9%	18%	9%	0%	0%	0%	64%	0%	11
	9 poster	4%	13%	9%	9%	0%	4%	48%	13%	23
	10 poster	0%	19%	23%	10%	3%	0%	26%	19%	31
	11 poster	11%	11%	11%	11%	0%	11%	32%	16%	19
12 poster	0%	60%	0%	0%	0%	0%	20%	20%	5	

Tabel 25: Baggrundsdata til Tabel 3-5: Sammenhæng mellem variation i rådighedsbeløb og antal poster der inkluderes i borgerens godkendte udgifter - i forhold til folkepensionister i parforhold efter §14 i Lov om social pension

		2.000 - 2.499 kr.	2.500 - 2.999 kr.	3.000 - 3.499 kr.	3.500 - 3.999 kr.	4.000 - 4.499 kr.	4.500 - 4.999 kr.	5.000 - 6.000 kr.	Mere end 6.000 kr.	Antal
Total	Total	1%	10%	8%	4%	1%	5%	43%	28%	136
Antal poster, der trækkes fra ved beregning af borgernes rådighedsbeløb	Ved ikke	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	2
	1 post	0%	0%	0%	0%	0%	33%	33%	33%	3
	2 poster	0%	50%	0%	0%	0%	0%	50%	0%	2
	5 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	1
	6 poster	0%	20%	0%	0%	0%	0%	20%	60%	5
	7 poster	0%	0%	0%	0%	0%	0%	57%	43%	7
	8 poster	6%	6%	0%	0%	0%	13%	69%	6%	16
	9 poster	0%	10%	7%	0%	0%	0%	52%	31%	29
	10 poster	0%	13%	15%	10%	3%	3%	33%	25%	40
	11 poster	4%	4%	8%	8%	0%	12%	27%	38%	26
12 poster	0%	20%	20%	0%	0%	0%	40%	20%	5	

Bilag 2 – kommuners redskaber

Økonomiskema

Navn	Personnummer
------	--------------

Indtægter - Netto pr. måned	Ansøger	Ægtefælle/ reg. partner	I alt	Udfyldes af kommunen
Lønindtægt				
Arbejdsløshedsdagpenge/dagpenge - sygdom/fødsel				
Pensioner - social kommunal/stat/ATP m.m.				
Statens uddannelsesstøtte incl. lån				
Renteindtægt				
Kontanthjælp				
Børnebidrag/særligt børnetilskud				
Børnetilskud				
Boligsikring/fremleje				
Andre indtægter				
I alt netto pr. måned				

Udgifter - Netto pr. måned Vedlæg dokumentation for udgifterne	Ansøger	Ægtefælle/ reg. partner	I alt	Udfyldes af kommunen
Husleje				
Varme				
El/gas/vand/kloakafgift/skorstensfejer				
Afdrag indskudslån/andelsboliglån				
Terminsudgifter - se specifikation				
Ejendomsskat				
Ejendomsforsikring/brandforsikring				
Kontingent fagforening/arbejdsløshedskasse				
Telefonabonnement				
TV-licens				
Børnepasning				
Transport til/fra arbejde				
Syge-/ulykkes-/livsforsikring				
Indbo- og ansvarsforsikring				
Afdrag uddannelseslån				
Børnebidrag				
Ægtefællebidrag				
Andre udgifter				
Udgifter i alt (til brug ved aktivlovens §§ 83 - 85)				
Rådighedsbeløb				

Terminsforspligtigelser (Kreditor)	Forfaldsdato	Ydelse	Omregnet pr. måned
I alt			

Gæld til det offentlige	Restgæld	Månedlig ydelse
Boligindskudslån		
Skat og afgifter		
Ægtefællebidrag		
Børnebidrag		
Tilbagebetalingspligtig kontanthjælp		
I alt		

Øvrige gældsposter (Kreditor - formål)	Restgæld	Månedlig ydelse
I alt		

Formue	Ansøger	Ægtefælle/ reg. partner
Konter		
Indestående i bank/sparekasse		
Børneopsparing		
Kursværdi		
Har I/du ☐ Egen bolig ☐ Sommerhus ☐ Grund ☐ Bil ☐ Båd		
☐ Campingvogn ☐ Andet - hvilket		
Kan formuen hæves/sælges på nuværende tidspunkt ☐ Ja ☐ Nej	Hvis nej, begrundelse	

Undertegnede bekræfter, at de økonomiske oplysninger er i overensstemmelse med de faktiske forhold pr. dags dato.	Dato	Underskrift
---	------	-------------

LOV OM AKTIV SOCIALPOLITIK

§ 81 ENKELTUDGIFTER

Hjælp til betaling af rimeligt begrundede enkeltudgifter i henhold til § 81 forudsætter:

A

1. at ansøger er kommet ud for ændringer i sine forhold (social begivenhed) og
2. at ansøgers egen afholdelse af udgiften i afgørende grad vil vanskeliggøre pågældendes og familiens muligheder for fremtidigt at klare sig selv (forebyggende sigte)
3. at hjælpen normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses (uforudsigelighed).

Der foretages en konkret vurdering i det enkelte tilfælde.

I vurderingen indgår hvor længe pgl. har modtaget kontanthjælp samt størrelse af overskud i beregningen hidtil.

I forbindelse med vurderingen af de økonomiske forhold godkendes følgende udgifter.

- Boligudgift
- Telefonabonnement + samtaler max. kr. 50,- pr. måned
- Licens
- Familie/ulykkesforsikring, Danmark, Falck (personab.)
- Fagforening
- A-kasse
- Afdrag (fx rimelige på alm. indbo. gl. boliglån)
- TV-leje
- Daginstitution
- Transport
- Vaskeriudgift
(personer med egen vaskemaskine får godkendt udgifter til leje/afdrag på vaskemaskine + elforbruget).

Til rådighed pr. måned.

Enlig	kr. 2.700,-
Par	kr. 4.600,-
Tillæg pr. barn	kr. 1.800,-

Afdeling:	Ajournføres af:	Ajournføringsdato: 3.10.2001	Side:
Godkendt af:	Fremsendt til:	Filnavn:	1

Tillæg til børn medregnes ikke i beregning for enlige forsørgere, da bidrag, børnetilskud og børnefamilieydelse dækker børns underhold.

I beregninger for ægtepar og samlevende skal der være kr. 1,800 til rådighed, når der er medregnet børnefamilieydelse og bidrag til særbørn.

Eksempel på beregning af

tillæg pr. barn hos ægtepar:

m. fællesbarn: kr. 1,800,00 minus børnefamilieydelse

m. særbarn: kr. 1,800,00 minus børnefamilieydelse og bidrag.

tillæg pr. barn hos samlevende:

m. fællesbarn: kr. 900,00 minus ½ børnefamilieydelse

m. særbarn: kr. 1,800,00 minus børnefamilieydelse og bidrag.

I beregningen kan der for aktiverede bortses fra beskæftigelsestillægget, hvor dette dækker udgifterne til transport, kantine og arbejdstøj

Afdeling:	Ajourføres af:	Ajourføringsdato: 3.10.2001	Side:
Godkendt af:	Fremsendt til:	Filnavn:	2

Økonomisk trangsvurdering

Ved en økonomisk trangsvurdering, skal du undersøge ansøgers økonomiske forhold. Du skal sammenholde indtægter og udgifter.

Indtægter

Ved indtægter forstås følgende:

- Løn indtægt = nettoløn - du skal være opmærksom på om der fratrækkes beløb til gavekasse, kunstforening, offentlig gæld, a-kasse mv. Disse beløb skal lægges til nettolønnen.
- Netto kontanthjælp, revalideringsydelse, ledighedsydelse, sygedagpenge etc.
- SU og lån - du skal altid medtage lån, også selv om den studerende har valgt ikke at søge om lån. Begrundelsen er, at man altid skal forsøge at klare sig med de retsbestemte ydelser man kan få.
- Børnebidrag - hvis ansøger modtager bidrag, skal dette altid tælle som en indtægt.
- Børnetilskud - ordinært og ekstra børnetilskud, skal kun medregnes, hvis der søges om noget til barnet.
- Børnefamliydelser skal aldrig medtages som en indtægt.

Udgifter

Som rimelige udgifter, kan medtages følgende:

- Husleje = netto husleje + el, vand og varme minus boligsikring.
- Licens - se beløb i ansøgningskema.
- Telefon - kun abonnement.
- Almindelig familieforsikring - ikke ulykke-, bil- og lignende forsikring.
- Fagforening/a-kasse kontingent.
- Daginstitution - minus friplads.
- Danmark - hvis der er tale om hjælp til behandlingsudgifter, som Danmark giver tilskud til.
- Afdrag på gæld - kan kun medtages hvis der er tale om bolig- eller studiegæld. Aldrig forbrugslån eller lejekontrakter (f.eks. tv, vaskemaskine etc.)
- Internetopkobling

Underhold

Behov vedrørende underhold er et skøn. Men for at sikre at alle får en nogenlunde ens behandling, kan man tage udgangspunkt i følgende:

- Unge under 25 år, som ikke har prøvet at "tjene penge" skønnes at skulle have ca. kr. 2.000 - 2.500 til underhold mv. pr. md.
- Over 25 årige og dem som har "tjent penge" skønnes at skulle have ca. kr. 3.000 til underhold mv. pr. md.

HUSK der er altid tale om en individuel vurdering. Spørg evt. ansøger om hvad han/hun selv mener at bruge på kost osv.

Bilag 3 – spørgeskema og interviewguide

Spørgeskema

Til Respondenten

Rambøll Management gennemfører for Rådet for Socialt Udsatte en undersøgelse af, hvorvidt kommuner, i deres arbejde med at give økonomisk hjælp til borgere i særlige tilfælde efter LAS § 81-83 & 85 samt Lov om social pension § 14, arbejder med vejledende størrelser for borgerens rådighedsbeløb. I den forbindelse gennemføres en kort survey med socialcheferne i samtlige af landets kommuner.

I undersøgelsen fokuseres der på en række forskellige grupper, der modtager overførselsindkomst. Det drejer sig om hhv. kontanthjælpsmodtagere under 25 år, andre kontanthjælpsmodtagere, personer der modtager start-hjælp, og folkepensionister.

Økonomisk hjælp i særlige tilfælde efter §§ 81-83 & 85 i LAS og § 14 i Lov om social pension

1. **Når kommunerne udøver individuelle skøn om tildeling af hjælp i særlige tilfælde efter §§ 81-83 & 85 i LAS, arbejdes der da med et vejledende rådighedsbeløb til brug ved den konkrete vurdering af borgernes økonomiske situation?**

Der gives et svar for hver gruppe, hvis der svares ja, angives den vejledende beløbsstørrelse

Spørgsmål	Ja	Nej	Vejledende rådighedsbeløb
1. En enlig kontanthjælpsmodtager under 25 år	(1) ☐	(2) ☐	kr.
2. Andre enlige kontanthjælpsmodtagere	(1) ☐	(2) ☐	kr.
3. Enlige der modtager starthjælp	(1) ☐	(2) ☐	kr.
4. Enlige folkepensionister	(1) ☐	(2) ☐	kr.
5. En kontanthjælpsmodtager under 25 år i et parforhold	(1) ☐	(2) ☐	kr.
6. Andre kontanthjælpsmodtagere i parforhold	(1) ☐	(2) ☐	kr.
7. Borgere i parforhold der modtager starthjælp	(1) ☐	(2) ☐	kr.
8. Folkepensionister i parforhold	(1) ☐	(2) ☐	kr.

2. Når kommunerne udøver individuelle skøn om tildeling af personligt tillæg til folkepensionister efter § 14 i Lov om social pension, arbejdes der da med vejledende rådighedsbeløb?

Spørgsmål	Ja	Nej	Vejledende rådighedsbeløb
1. Enlige folkepensionister	(1) ☐	(2) ☐	kr.
2. Folkepensionister der lever i parforhold	(1) ☐	(2) ☐	kr.

3. Når kommunerne udøver individuelle skøn om tildeling af hjælp efter §§ 81-83 & 85 i LAS, arbejdes der da med vejledende retningslinjer for, hvor meget større et rådighedsbeløb skal være pr. hjemmeboende barn pr. måned?

Spørgsmål	Ja	Nej	Vejledende rådighedsbeløb
1. Pr. barn	(1) ☐	(2) ☐	kr.

4. Har kommunen udformet retningslinjer for, hvilke af borgerens *indtægter* der indgår i beregningen til opgørelse af borgerens rådighedsbeløb?

Der gives et svar for hver gruppe

Spørgsmål	Ja	Nej
1. Kontanthjælpsmodtager under 25 år	(1) ☐	(2) ☐
2. Andre kontanthjælpsmodtagere	(1) ☐	(2) ☐
3. Borgere der modtager starthjælp	(1) ☐	(2) ☐
4. Folkepensionister	(1) ☐	(2) ☐

5. Har kommunen udformet retningslinjer for, hvilke af borgerens *udgifter* der inddrages i beregninger af rådighedsbeløb?

Der gives et svar for hver gruppe

Spørgsmål	Ja	Nej
5. Kontanthjælpsmodtager under 25 år	(1) ☐	(2) ☐
6. Andre kontanthjælpsmodtagere	(1) ☐	(2) ☐
7. Borgere der modtager starthjælp	(1) ☐	(2) ☐
8. Folkepensionister	(1) ☐	(2) ☐

6. Hvilke udgifter trækkes fra ved beregningen af borgernes rådighedsbeløb?

Sæt gerne flere kryds

- (1) Nettoboligudgift (udgift efter boligstøtte eller boligydelse)
- (1) Udgifter til varme, el og vand
- (1) Licens
- (1) Telefonabonnement
- (1) Forsikring
- (1) Fagforening & A-kasse
- (1) Børnebidrag
- (1) Daginstitution
- (1) Internet
- (1) Materialeudgifter til studerende
- (1) Nødvendige transportudgifter
- (1) Formue
- (1) Andet: _____
- (1) Ved ikke

Tak for hjælpen

Interviewguide

1. Anvender kommunen overordnede retningslinjer for rådighedsbeløb ved tildeling af enkeltydelser og personlige tillæg?

Kommuner der har retningslinjer

2. Hvordan er disse retningslinjer blevet fastlagt – hvornår og af hvem?
3. Reguleres rådighedsbeløbet årligt og hvordan?
4. Hvordan arbejder medarbejderne med retningslinjerne i praksis?
5. Er det dit indtryk, at retningslinjerne ofte afviges i pga. den individuelle, faglige vurdering?
6. Er der forskelle mellem sagsbehandlerne?
7. Hvilke dilemmaer er der i at have vejledende retningslinjer for rådighedsbeløb?
8. Kender borgerne retningslinjer, og hvilke status har de (officielle, "skuffenotat" eller andet)?
9. Anvender man nogle skemaer i arbejdet med vejledende retningslinjer? Hvordan ser de ud – kan I sende/faxe dem til os?

Kommuner der ikke har retningslinjer

1. Hvordan tildeles rådighedsbeløb i praksis, hvilken type dokumentation ligger bag?
2. Hvordan sikrer man sig ensartethed imellem de forskellige sagsbehandlere?
3. Er der forskelle mellem sagsbehandlernes praksis?
4. Har den enkelte sagsbehandler nogen retningslinjer, de følger alligevel?
5. Har man overvejet at få vejledende rådighedsbeløb på området?
6. Hvilke problemstillinger ser du i at arbejde uden vejledende retningslinjer?